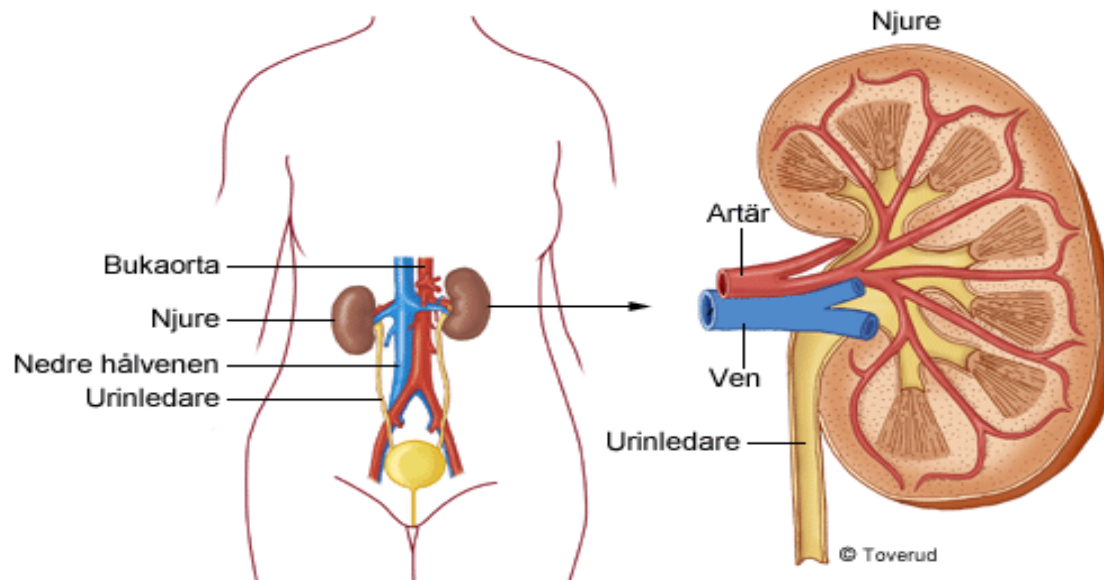

Njursjukdom 2016-04-15 -diagnostik och behandling

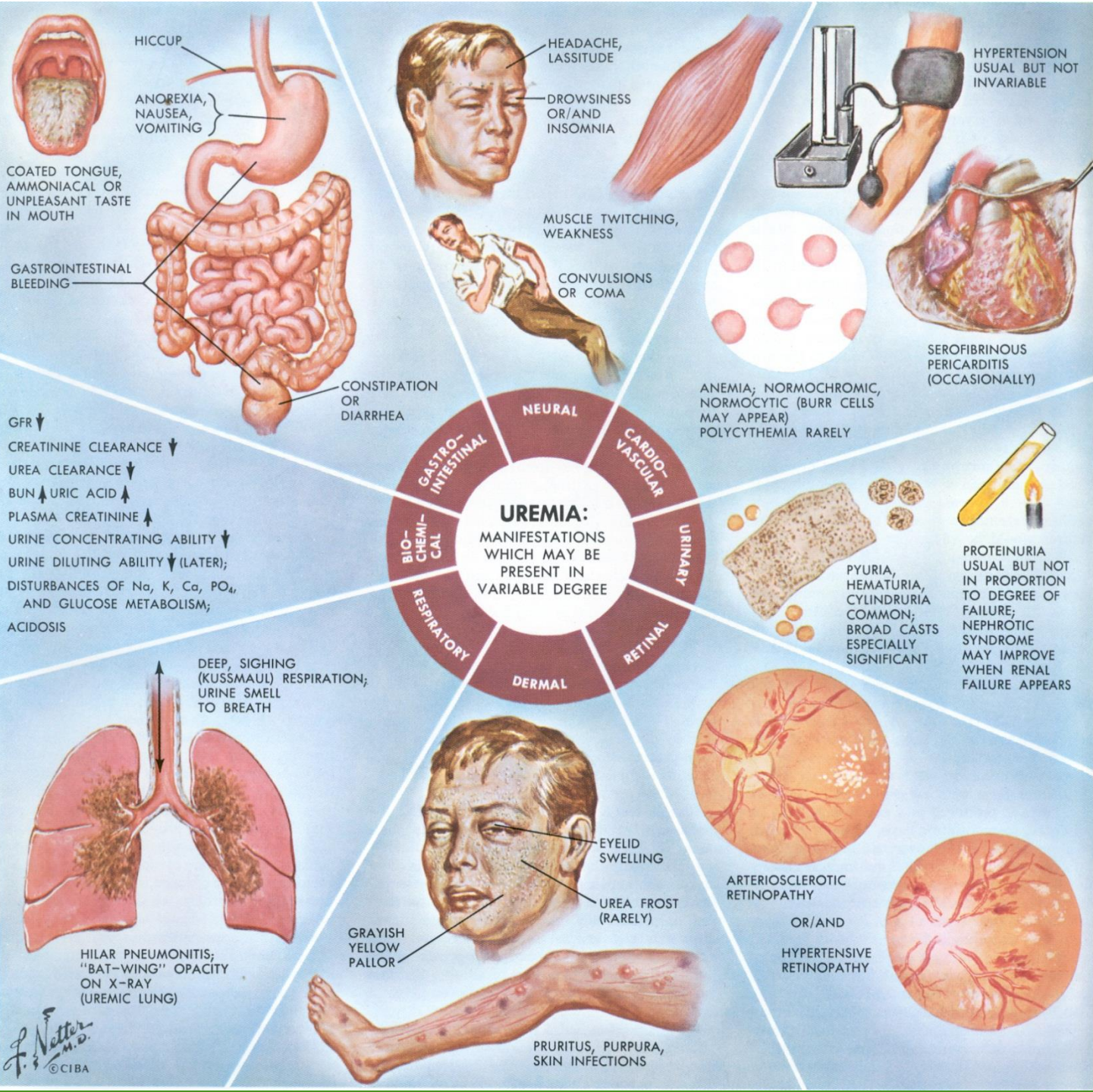
**Karl Bjurström, Överläkare MLF
Njur- och Dialysmottagningen, HSH.**

Epidemiologi för kronisk njursvikt (CKD)

eGFR ml/min/1,73m ²	CKD stadium	Prevalens %	Sverige antal
>90	1	3,3	325340
60-89	2	3,0	295764
30-59	3 (a+b)	4,3	423928
15-29	4	0,2	19718
<15	5	0,1	9859

CKD stadium

- **CKD 1. >90 (eGFR ml/min/1,73 m²).**
- **CKD 2. 60-89.** Inga symptom.
- **CKD 3. 30-59.** Lätt rubbning elektrolyter och vätska. Kreatinin förhöjt.
- **CKD 4. 15-29.** Symptom. Acidosis. Elektrolytrubbning. Na-vatten-retention. Renal anemi. Aktivt D-vitamin sänkt. (Uremi GFR<20)
- **CKD 5. <15.** Livshotande. Uremi. Tag ställning till aktiv uremivård.

Tidig upptäckt och initial utredning av kronisk njursjukdom

Riktlinjer för preventiv nefrologi i Södra sjukvårdsregionen

Kroniska njursjukdomar (CKD) indelas i stadier baserat på beräknad glomerulär filtrationshastighet (eGFR). Referensområdet för eGFR är > 90 ml/min/1,73 m² hos personer under 65 år. Hos äldre är referensområdet oklart pga njurens åldrande. Vid bedömning av njursjukdom hos äldre personer bör beaktas att stadiindelningen skulle kunna vara förskjutet.

CKD-stadium	GFR	Beskrivning	Befolkning (%)	ICD-10	ICD-10PV	Riktad screening för njursjukdom	Länkar/förkortningar
1	≥90	Njursjukdom (albuminuri > 3 mån, polycystinjurar) utan funktionsnedsättning	3,1	N18-1	N19-P	Riktad screening för njursjukdom eGFR, U-Alb-sticka (alt. U-Alb/Krea index) och blodtryck tages intervallvis vid: <ul style="list-style-type: none"> • Diabetes mellitus • Hypertoni • Tecken på kardiovaskulär sjukdom • Albuminuri • Årftlig njursjukdom • Nefrektomi 	Länkar/förkortningar Utförligare information och behandlingsriktlinjer finns här: www.kdino.se www.egfr.se www.kbu.se ACE-I; ACE-hämmare ARB; A-II-receptorblockerare CKD; chronic kidney disease
2	60-89	Njursjukdom (lätt nedsatt njurfunktion och albuminuri > 3 mån)	3,4	N18-2			
3a	45-59	Njursjukdom med lätt till måttligt nedsatt njurfunktion	4,5	N18-3			
3b	30-44	Njursjukdom med måttligt nedsatt njurfunktion		N18-3			
4	15-29	Njursjukdom med kraftigt nedsatt njurfunktion	0,16	N18-4			
5	<15	Njursjukdom i slutstadium		N18-5			

Njurfunktion uttrycks som GFR
1. Estimerat GFR (eGFR)
 Baseras i första hand på medelvärdet mellan eGFR baserat på P-Cystatin C och på P-Krea (e-GFR medel). Svaret anges som relativt GFR, dvs. beräknat på 1,73m² kroppsyta och används vid gradering av njurfunktionen.
www.klinisk kemi.org Under Rekommendationer och riktlinjer finns dokument om GFR
www.egfr.se
2. Uppmått GFR.
 Iohexolclearance är referensmetod. Observera att vid påtaglig diskrepans mellan eGFR-kreat och eGFR-cystatin C bör iohexolclearance övervägas.
 Uppmått GFR bör också användas då kravet på noggrannhet är ökat.

Patienter med nefros, snabbt förloppande njurfunktionsnedsättning eller misstanke på systemsjukdom med inflammatoriska markörer och unga med oförklarlig njurfunktionsnedsättning remitteras till nefrolog

Remiss till njurmedicin
 Vi ser gärna att remissen innehåller följande information:

Lämpliga remissfall till njurmedicin

Ålder	<55 år		55-75 år		>75 år	
	< 30	> 30	< 30	> 30	< 30	> 30
U-Alb/Krea kvot (g/mol)						
eGFR > 60 ml/min/1,73m ²		Remiss		Konsultation med nefrolog		Konsultation med nefrolog
45-59 ml/min/1,73m ²	Remiss	Remiss		Remiss		Konsultation med nefrolog
30-44 ml/min/1,73m ²	Remiss	Remiss	Remiss	Remiss		Remiss
15-29 ml/min/1,73m ²	Skyndsremiss	Skyndsremiss	Remiss	Remiss	Konsultation med nefrolog	Remiss
<15 ml/min/1,73m ²	Akut remiss	Akut remiss	Skyndsremiss	Skyndsremiss	Remiss	Remiss

- Direkttelefon till inremitterande
- Lista med datum för P-Krea, eGFR
- Lista med datum för U-Alb/Krea kvot
- Lista med datum för Hb, Na, K, Ca, Alb, urea, CRP, blodsocker, urat
- Lista med blodtryck
- Aktuell medicinlista
- Ultraljud njurar genomfört eller beställt

Albuminuri skall följas med U-Alb/Krea kvot bestämt på stickprov i morgonurin. Bör vara < 3,0 g/mol. Upprepade prover rekommenderas. Mikroalbuminuri 3 - 30 g/mol. U-Alb/Krea kvot 30 g/mol motsvarar 300 mg/d. Nefrotiskt syndrom visar U-Alb/Krea kvot > 300 och S-Alb < 25.

Metformin
 Var observant vid nedsatt njurfunktion och vid tecken på dehydrering. Vid GFR 30-45 ml/min/1,73m² max dos 500 mg x 2. Utsättning av metformin vid GFR < 30. Se lokala läkemedelsrekommendationer

ACE-I/ARB
 Kontrollera P-K, P-Krea inom 1 v från startdos

- Minskning av eGFR <15%; acceptabelt, ny kontroll inom 1 vecka
- Minskning av eGFR >15%; reducerad dos och fortsatt kontroll eller tfnkontakt med nefrolog
- Om P-K >5,5 mmol/l reducera dosen eller avbryt behandlingen
- Utsättes tillfälligt vid gastroenterit/uttorkning

Urinvägsantibiotika
 Tänk på dosminskning av sulfa, trimetoprim, och ciprofloxacin vid nedsatt GFR. Nitrofurantoin är inte verksamt vid GFR <40 ml/min/1,73m². Se lokala läkemedelsrekommendationer

NSAID
 Stor försiktighet hos

- Äldre
- Kärlsjuka
- Diabetiker
- Personer med kronisk njursjukdom
- Personer med hjärtsvikt/ diuretika

I dessa fall korta kurer med lägre dos (<5 dygn)

Hög risk för snabb uremiprogess och behov av aktiv uremivård
 Rekommendation: remiss till nefrolog, sköts i de flesta fallen fortsättningsvis av nefrolog

- Ökad albuminuri: U-Alb/Krea kvot > 100 g/mol
- Svårkontrollerat blodtryck
- Snabb minskning av GFR
- Diabetes med njurpåverkan
- Misstanke på systemsjukdom

Låg risk för snabb uremiprogess och sällan behov av aktiv uremivård
 Rekommendation: sköts av primärvårdsläkare

- Ålder > 70 år
- Albuminuri: U-Alb/Krea kvot <30 g/mol
- Välkontrollerat blodtryck
- Njursjukdom på basis av generell arteriosklerotisk kärlsjukdom

Patienter som ligger mellan hög och låg risk Rekommendation: Patienten kan ofta skötas av primärvårdsläkare i samråd med nefrolog

Metoder för att beräkna GFR

- **P-kreatinin.** Kem lab svarar ut eGFR (ml/min/1,73 m²). Ålder, kön. Reviderade Lund-Malmö formeln (LM-rev).
- **P-cystatin-C.** Kem lab svarar ut eGFR. CAPA-formeln.
- **Medelvärde** av de två ovannämnda eGFR skärper diagnostiken.
- **Absolut GFR** (<http://regionhalland.se/absolutgfr>). GFR (ml/min). DuBois och DuBois.
- **Uppmätt GFR.**

P-Kreatinin

- Ålder, kön
- Män ~20% högre än kvinnor
- Farmaka (cimetidin, trimetoprim, sulfa, probenecid)
- Kokt kött (↑ ~30%)
- Hyperfiltration (graviditet, diabetes debut)

≤60 dgr	20-75 µmol/l
61 dgr-1 år	14-30 µmol/l
2-11 år	20-50 µmol/l
12-16 år	35-75 µmol/l
Kvinnor	50-90 µmol/l
Män	60-100 µmol/l

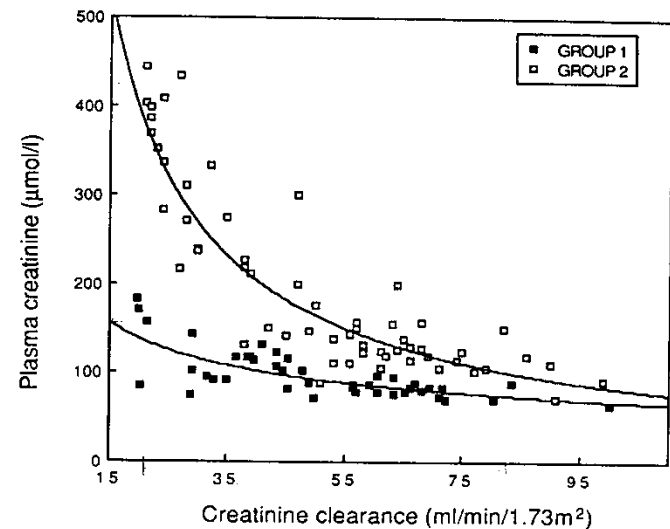

Fig. 88-6. Correlation between creatinine clearance and plasma creatinine. Nonlinear regression: group 1: $y = 505.40 \times x^{-0.11}$, $r = 0.73$, $p < 0.001$; group 2: $y = 7090.25 \times x^{-0.16}$, $r = 0.90$, $p < 0.001$. Group 1: 42 patients, aged 66 to 95 years, without clinical history of renal disease. Group 2: 58 patients, aged 19 to 65 years, with known chronic renal disease whose measured creatinine clearance was similar to that of group 1. (From A. Hadj-Aissa, C. Dumarest, P. Main, and N. Pozet, Renal function in the elderly. *Nephron* 54:364, 1990.)

Metoder för att beräkna GFR

Cockcroft-Gault (1976)	Mindre exakt, GFR 20-90, absolut GFR	Ålder, kön, vikt, kreatinin. FASS. På väg ut.
MDRD (www.MDRD.com)	Mindre exakt, GFR 20-60, eGFR	Ålder, kön, etnicitet, kreatinin.
CKD-EPI (www.MDRD.com)	eGFR	Bättre på låga kreatinin.
Cystatin C	eGFR, bäst vid GFR 20-90	
Inulinclearance	Gold standard	Forskning
51CrEDTA-clearance	Ganska exakt	Iv bolus, tid, dyr.
Iohexol-cl.	Ganska exakt	Iv bolus jod, tid.
Kreatinin-cl.	Överskattar 10-20%	U-samling, P-kreatinin.

Bildgivande njurdiagnostik

- **Bladderscan ("alltid")**
- **Ultraljud njurar (storlek? hydronefros? Doppler)**
- **Urografi (sten)**
- **CT njurar (tumör, aneurysm, sten)**
- **MR njurar/-angio njurartärer (volym, njurartärstenos)**
- **Njurscintigrafi (sidofördelning? perfusion?)**
- **Urologisk utredning (cystoskopi, pyelografi)**

CKD-etologi

- **Kronisk glomerulonefrit**
- **Diabetes mellitus (vanligast)**
- **Polycystisk njursjukdom**
- **Hypertensiv njursjukdom och nefroskleros**
- **Kronisk pyelonefrit**
- **Systemsjukdomar (Bindvävssjukdomar, Vaskuliter, Amyloidos)**

DECEMBER 8, 2003

TIME

Hillary Carroll, 11, has "adult-onset" diabetes

DIABETES

ARE YOU AT RISK?

- WHO'S GETTING IT
- WHY IT'S STRIKING SO MANY
- WHAT YOU CAN DO TO FIGHT IT

www.time.com AOL Keyword: Time

Varför ökar antalet diabetespatienter?

- Ökat insjuknande i typ 2 DM
  - 100 milj typ 2 DM över hela världen 1997
  - 300 milj 2025
- Ökad överlevnad
  - Minskad kardiovaskulär dödlighet

1979

Diabetic nephropathy (insulin-dependent) usually occurs between 15 and 20 years after the onset of diabetes in appr 50% of patients. In non-insulin-dependent diabetes nephropathy occurs more rarely

1999 (E Ritz)

End-stage Renal Failure in type 2 Diabetes: A Medical Catastrophe of Worldwide Dimensions

Metabol skelettsjukdom vid CKD

Bakgrund

- Fosfatretention
- Hypokalcemi
- Minskad renal syntes av kalцитriol
- PTH ökar
- Åtminstone vid $GFR < 40$. Sekundär hyperpara!

Metabol skelettsjukdom vid CKD

Konsekvenser

- Kalkutfällningar i hjärta och kärlväggar
- Ökad kardiovaskulär morbiditet och mortalitet
- Renal osteodystrofi (osteitis fibrosa och skelettskörhet)
- Risk för tertiär hyperpara (irreversibel eller autonom)

Metabol skelettsjukdom vid CKD

Behandlingsmål

- Förhindra utveckling av sekundär hyperpara.
- Förhindra förkalkningar i hjärta och kärl.
- Förhindra renal osteodystrofi.
- Lab: normalt Ca, normalt P, PTH vid GFR 40-30 (1-2 ggr övre ref), GFR 29-15 (2-3 ggr övre ref), GFR <15 (3-5 ggr övre ref).
- Obs! adynamisk skelettsjukdom!

Metabol skelettsjukdom vid CKD

Behandling

- **Fosfatrestriktion** (CKD 4-5) 800-1000 mg/d. Dietist!
- **Fosfatbindare** (kalciumkarbonat, kalciumacetat, sevelamer, lantanumkarbonat, järn(III-värt), Al-hydroxid).
- **D-vitaminbehandling** (alfacalcidol, calcitriol, paricalcitol). Obs! risk hyperkalcemi!
- **Acidoskorrektion** (natriumbikarbonat). 2-8 g/d.
- **Kalcimimetika** (cinacalcet).

Bör skötas via eller i samråd med njurspecialist.

Är högt kalium farligt?

- **S-K 5-6 mmol/l "ofarligt". S-K >6,5-7 kräver snabb åtgärd! Remittera akut!**
- **Insulininfusion** i Glukos 5%1000 ml med snabbverkande insulin 20 E, 100-200 ml/tim.
- **Natriumbikarbonat** 100-300 ml iv.
- **Resoniumlavemang.**
- **Diuretika.**
- **Beta 2-agonister**, Inj Bricanyl 0,5 mg/ml, 1-2 ml sc.
- **Inj Calcium Sandoz** 10-20 ml iv.
- **Akut dialys.**

Är högt kalium farligt?

- **S-K 5-6 mmol/l ”ofarligt”.**
- **Justera befintliga läkemedel** (ACE-I, ARB, aldosteronantagonist, diuretika, kaliumtillskott, kaliumsparande läkemedel).
- **Resonium 15-30 g po.**
- **Natriumbikarbonat 2-8 g po.**
- **Glöm inte fråga efter födointaget** (Seltin, torkad frukt, citrusfrukter, banan, grovt mjöl).

Läkemedelsbehandling vid CKD

Allmänna synpunkter

- **Läkemedel som utsöndras oförändrat renalt** ges i reducerad dygnsdos i relation till njurfunktionen. Läkemedel med stor terapeutisk bredd behöver i allmänhet dosreduceras först vid GFR <30 ml/min.
- **Läkemedel som bildar aktiva metaboliter** dosreduceras pga förhöjda metabolithalter i plasma.
- **Läkemedel som både metaboliseras och utsöndras oförändrade renalt** bör dosreduceras vid GFR <30 ml/min.
- Reduktion av de enskilda doserna ger en jämn plasmakoncentration som är fördelaktig för läkemedel med liten terapeutisk bredd.

Läkemedelsbehandling vid CKD

Specifika åtgärder kan övervägas vid GFR <30 ml/min

- Utsättning av kaliumsparande diuretika.
- Utsättning av kaliumsupplement.
- Byte från tiazider till loopdiuretika.
- Dosreduktion av ACE-hämmare.
- Byte från perorala antidiabetika till insulin.

Läkemedelsbehandling vid CKD

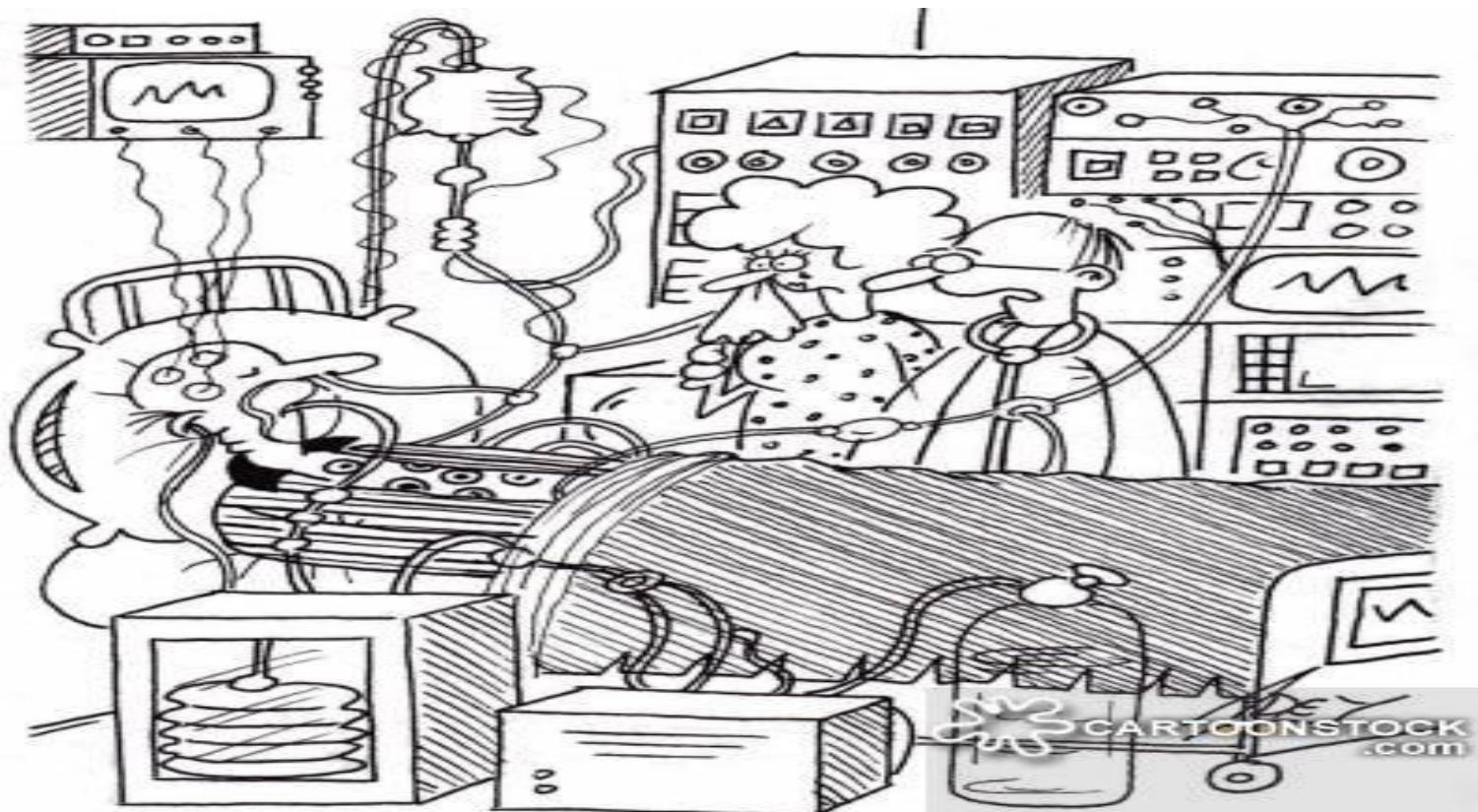
Läkemedelsgrupper som kräver särskilda hänsyn

- **Diuretika**
- **Betablockerare** (Atenolol, Sotalol utsöndras renalt)
- **ACE-hämmare, AT-II rec antagonist**
- **Antibiotika**
- **Diabetesmedel**
- **NSAID**
- **Digitalis**
- **Litium**

Hur ofta skall man ta prover? Vilka prover skall tas?

- 2 ve, 1, 3, 6, 12 månader?
- Läkemedelsförändring, predialys, CKD 3-5.
- Hb, Na, K, kreat, urea, jonCa, fosfat, bik, U-sticka.
- Fosfat, PTH, urat, järnstatus, MCV, U-alb/krea kvot, Cystatin C.

Frågor och diskussion

"Don't be alarmed by all this elaborate equipment Mrs Dobson - most of it is cardboard boxes with a few pretty stickers."